

tum quod inde diuine facultates in eius mētē delaps̄. Etenim Dei sermonis beneficio, qui per omnes res pertinet, disertus & prudens factus est, & diuinā sapientia communione sapiens: bonus etiam bonitatem participando, iusticiam acquirendo iustus: temperans, speciem induendo temperantia: de nīcō celeste robur aſſequendo fortis. Quin etiam hic uere Imperator appellari poterit, qui animo tuo, propter Imperatoris uirtutes in illo iulata, super mi illius Imperij exemplar repreſentat: qui autem ab his penitus relegatus fit, quiq̄ sumnum totius uniuersitatis Imperatorē denegari, necq̄ clementem animorum agnouerit procreatorem & parentem, necq̄ debitum decus illi tribuerit, sed turpitudinis labē animū deformans, regiam mansuetudinem cum immanis & agrestis belua fure, liberalem & honestam animi affectionem cum leſtero uitoſitatis ueneno, cum stultitia prudentiam, cum ratione & sapientia temeritatem, em omnī plane maximē deformē comitaret, ex qua tanquam ex amara stirpe, germina perniciſia ac perfusa naſcentur, uita in omnī intemperantiam effusa, auraria, cades, bellum cum Deo, deniq̄ impietas: qui, inquam, his se totum dederit, etiamq̄ uiolenta tyrannica imperium, nunquam uere Imperator dici nuncupari poterit. Qui enim monarchia effigiē gerere potest illi, qui infinitas demonum imagines adumbratas, eas quidem in animo imprefas habeat: quem admovet princeps uocari, & rerum summa potiri illi quidem, qui infinitos dominos eosq̄ valde acerbos suis ipsius cerutibus impoſuerit: Nam seruus est obſcenus uoluptatis, seruus intemperantis & inſanæ libidinis cum mulieribus explendens: seruus pecuniae iniufiē partē: seruus excandescens & irē seruus timoris & formidinis: seruus dæmonum eruentorū: seruus deniq̄ spiritū animū corrumpentis. Quapropter solus hic noster Constantinus, ipsius ueritatis testimonio Imperator predicitur, qui quidem cum Deo summō omnīm Imperatore amoris uinculus iunctus est: qui solus liber est, imò uero etiam qui uerē dominus est: qui nec pecuniatum, nec multieribus uoluptatum etiam, quae sunt secundum naturā uictor est. Qui excandescentiam & irā expugnat, nō autem ab illis expugnatur hic reuera Imperator est, cuius res gestae nomini, quo nuncupatur, respondent. Hic plane uictor, qui uictoriā à perturbationib⁹ mortalium genit deuincentibus reportat. Hic etiam Imperator, qui ad primariā illam magni Imperatoris speciem quodammodo figuratus est, & uirtutum splendor ex eo profuso in mente, uelut in ſpeculo, formā illius exprefſam habet, eisdemq̄ cumulate exornatus: temperans, bonus, iustus, fortis, pius, Deo charus efficitur. Hic reip̄a Imperator, & ſolus philosphorus, qui ſeipſu noſcat, qui cuiusq̄ bona diuina enta extrinſecus, imò uero ē celo ipso in animū infusa pro certo persuafum habet, qui uenerandum regi principatus nomine eximio ueltitus ornato circumiecto inſigniter illuſtrat, qui deniq̄ ſolus regia pura ipsius dignitati accommodata optimo iure induit. Hic certē Imperator, qui noctes diesq̄ coelestem patrem inuocat, qui precibus eius opem implorat, qui ardentē regni celorum desiderio incenditur. Nam cum res huius mundi, utpote mortales, fragiles, & in ſtar fluminis delabentes, recidentesq̄ in nihilum, indigneſſa eſſe ſummo omnīm Imperatore Deo intelligat: regni Dei, quod necq̄ haber interitum, necq̄ temporis diuinitate tabelat, mira cupiditate inflammatur: & prudenti admodum cogitatione conſilioq̄ induetus, illud ſolus aſſequo exoptat, mentemq̄ in ſublimi ſupraillū extium celi globum defixam habet, atq̄ adeo perpetuo luminum ibi ſplendeſcentium defiſterio eius peccus exardecit: cum quibus si quz in uita extima uideantur, & illuſtria, comparentur, nihil à tenebris diſtere exiſtit, nam hunc humanum principatum, qui propter morialem & caducambus

ius

ius ultra rationem ad breve & exiguum tempus durat, conſiderans capariorum, paſtorum ac buſulcorum imperio non multo praſtantiorē eſſe, imò uero multo plus labore & moleſtiarum habere arbitratuſ. Populi acclā **Principatus**, & uoces affentatorum (quae ad inanem uulgū oblationem poti **mundani mores**, quam ad morum grauitatem, & ingenuam animi disciplinā fundi ſolent) leſtia, & appa quinetiam turbam ſubiectorum ſe ſtipantem, infinitas copias armatorū tam **ratuſ**, pedum quā equitū, deniq̄ ſeruile edictio audientem multitudinē cum uide, non admiratur, non magni xſtimat, necq̄ adeo istorum ſe insolenter effient imperio: ſed ad ſuam ipsius mentem ſe cōuertens, in ſeipſo cōmunem omnīm naturam contemplatur. Veftem præterea auro intertextam, uarijs que floribus depictam, purpura quoq̄ Imperatoriam cum ipſo diatemat, habet pro ridiculis. Et quanquam uulgus hominum iſtas res admirati, & in ſtatiſtā puerorū earum uelu larua quādā obliuioſcere animaduertit: illi tamen nihil tale accidit, ſed quia Deus uerē cognofcit, ob ea cauſam ornatum Imperatori cōſtantē animo ſuo, uelut in loco, cōcūdat, ſéperantia, iufticia, pietate, & exteris uirtutibus illuſtratum. Porro autem pē coniam, aurum dico & argenteum, quae uulgō maximē expetuntur, genera la pidū, quae ſunt in admiratione, quālī ſunt natura, talia etiam ea eſſe conſiderathoc eſt, materiali plane inutilē, quippe quā nihil ad malorum curationē aderat adiumentū. Ecquid enim iſta uel ad morbos ſanandos, uel ad de uitandū mortem habent mortis. At licet eadem iſta ita ſe habere accura te intelligat: illi tamen, quo ſubiecti ſu eum reverentes, melius in officio cōtineantur, moderata ratione uitare eosq̄ deridet, qui propter inſtitū ea ipſa ſuſcipiunt ac uenerantur. Accedit his, quod crupula, ebritate, ſuperuacanei, & eborum condimentū, utpote hominū ab domini deditorum proprijs, ſe abilitatē, quippe qui alij, non libi eſs res conuenire existimet. Nā exploratū habet ei modi res & corpori nocere plurimum, & animi intelligentia obſcurat, obrueretq̄. His igitur de causis Imperatori noster diuinis preceptis insti tuus, & ad res præclaras animū applicans, cupiditate duciſt earam rētū quā ſunt huius uite commodi longe anteponendis: patremq̄ coelestem alijs due invocat, eius regni flagrā deſiderio, omnia uita officia pī religioſe eſt obit & illi qui ipſius parent imperio, tanquam ab egregio præceptore eruditū, diuini ſummi Imperatoris Dei cognitionem proponit. Itaq̄ Deus ei, anno hoc Imperij trigimo, eximis honores diuiniſtā ſunt temporū cōuerſionibus perfectos, explerosq̄, tanquam authoramēta futurę remuneratioſi, uelut stipulatione facta triuū: atq̄ decenniū ſpacio iam tertio uerten te, uerius ſummi hominū genū ad festa popularia, imò uero inſignia ad eius gloriam illuſtrandam celebrāda impellit. Nec certi à ratione alienum eſt, ut coſtitutū chorū nature legibus impulſi, cum hiſ in terris pulchriſ diuīna cognitionis quali floribus decorati ſunt, pariter latentur: ipſeſq̄ adeo ſummus omnīm moderator Deus, non aliter atq̄ bonus pater, de filiis ſuis pietatem coſtitutib⁹ per magnam capiat oblationem: idque adeo maximē, quod omnīm gubernatorem, authoremq̄ bonorum ad longinquum temporis ſpacium ſunt honore profecturi, ita ut regnum illud tribus decenij curriculis non ſit contentum, ſed diuīnum maneat, & in æuom immenſum perpetuer. Nā uniuersum æuum nec ſenectute confici potest, nec diuīnitate temporis occidere: nec principio fineſe, ut mortalium ratio feri, conſiderari ſoleat: necq̄ puncto, quo quālī medium incedit, imò ne illud quidem quod vī, id eſt, præſens tempus duciſt, ab hiſ qui illius cognofcen diſtudio incenduntur, comprehendendi potest: ne dum futurum tempus, aut præteritum. Quippe illud non eſt, hoc iam abit. Præſens autem, ſic enim appellatur, tum cogitando, tum exprimendo multo celerius quam uerbum præteruolat,

Achum.

præteruolat. Nec certè fieri potest, ut illud tanquam instans capiatur, nam aut futura expectare, aut considerare præterita necesse est: quandoquidem unā cum cogitatione præterlabens fugit. Quocire uniusum ævum se sub mortalium cogitationem subiecit non patitur: utrumque quanquam eorum nuntium seruili more obseruare prorsus renuit; Deum tamen suum ipsius regem & dominum agnoscit lubens, eumque tanquam dorso insidentem circumfert, secp̄ tam præclaro extimoq̄ onere, onutum gloriat. Ille illud regit coelitus, non aurea catena, ut est apud poetam, constringens, sed diuine arcæq̄ sapientie vinculis, tanquam habens quibusdam coercens moderatur: mensesq̄ & tempora, mutationes temporum & annos, nocturnū & diuinū uicissitudines, in ipsum illud perfecto absolutoq̄ illigavit concensu: variis quoque terminis & modis deuinxit. Hoc autem, utpote in reuum sua natura, & in immensus productum ævum, id est, aut nomen tanquam ès, id est, semper existens, obtinet; ipsumq̄ suis partibus per ac simile est, immo uero partium & interuallorum expers, in foliam (ut ita dicam) etiudinem protractum augescit. Ille idem ipsum incisionibus interclusis diuidens, & tanquam rectam lineam in longitudinem extensum punctis distinguis, ingentem multitudinem in id conclusit: & licet unum sit, unitatisque exprimat effigiem, ille tamē in variis cuiusque generis numeros id ipsum dispergit, & ex eo quod forma vacabat, multiplicem formarum varietatem quæ in eo cernitur, efficit. Nam primò omnium materiam forma exp̄ perte uelut essentiam ad omnes formas capiendas aptam in eo collacuit. Deinde qualitatem binarij numeri ui & facultate materie adiunxit, speciemq̄ effinxit ex illo quod specie caret. Tum ternarij numeri subtilio, corpus ex materia & forma concretum, triplicemq̄ diffinicum divisione fabricauit, latitudine, longitudine, & crasitudine. Quinetiam ex gemino binario quaternionem elementorum terræ, aquæ, aeris & ignis excoagulauit: fontesq̄ perennes ad necessarium huius universitatis usum & utilitatem inde produxit. Hic quaternio procreat denarium: nam unum, duo, tria, quatuor, denarium numerum conficiunt. Denarium autem per ternarium replicatus, mensem constituit: mensis uero duodecim conuersioribus solis orbem & cursum complectit. Hinc annorum circuli, quinetiam mutationes ac uicissitudines temporum, ævum, quod forma ac specie caret, tanquam in pictura floribus permulca uariata exprimitur, exq̄ ad requietem relaxacionemq̄ eorum qui in illo cursum ultra conficiunt, referuntur. Nam hi qui in certamine spe priorum adducti, cursus peragunt, spacia quædam stadijs terminata sunt: & illis qui longa itinera ingrediuntur, uia quibusdam præstutis, quasi diueforis. & certis spacijs circumscripta, ne cuiusquam alacritas, dum expectatio in infinitum ducitur, omnino defatigata succumbat, eccl̄ mo

Aevum à Deo do lumen ille omnium imperator Deus, qui uniusum sapientie uinculis solo gubernans, ducit, agitatq̄, ipsumq̄ uarijs motibus gubernat, quatenus ei cōri, in eō, o. modū uium sit. Porro autem rector ille uniuersi, idem p̄sum ævum, quod amnia ab eccl̄ te figura expers fuit, coloribus speciosis, & uirentibus floribus circumuestiuit: diemq̄ solis splendore candidam effecto: non item autarro cōspersit colo-

Colum re, eamq̄ stellarum luminibus velut aureis ramentis collustravit. Quinetia totum colum tanquam uelamen ingens claris luciferi radijs accensis, lucisq̄ lunæ uarietate, & splendida astrorum frequentia, velut uarijs cuiusq̄ modi pictura exornauit insignibus. Aeren item de sublimi in profundum porrectum, qui sua uia latitudinem, longitudinemq̄ totius mundi refrigerat, temperat, ratq̄ uolucrib. omnis generis pulchrit̄ conformauit. His accedit immensus pelagus, quod p̄scib. per ipsum gradientes, quoru pars ab oculis homini penitus removetur, pars in colpectu p̄dit, lōgē lateq̄ diffudit ad permeandū.

Mare. Postremo

Postremo terram in medio mundi instar punctis tam, paribus librata pon. *Terra.* dentibus, Oceano circumdedit: qua quidem cœruleo cœli colore eam ambi entis decorata, ponens circumclusus murmurat. Hanc quasi Velfa, matrem & nutritorem omnium animalium ipsa editoris constituit, imbrisq̄ & fluijs cuiusq̄ generis plantis, & floribus decoris, ad iucundū uita uolum & ob lectionem uiceret. Vbi uero hominem, qui mente et scientia predictus est, Homo. qui rationis & sapientia quasi proles rationalis est, animal omnium quæ in terra nascuntur præfigit, sumum, sibiq̄ charissimum, ad imaginem suam fabri castet, ei caerorum animalium quæ graduentur in terris, uictumq̄ quartant, principatum tribuit. Nam homo erat quem p̄r ceteris animalibus uitam in terra degentibus summo amore complexus sit, & uelut pater reliquis animalium generibus p̄ficerit. Homo erat, cuius gratia mare aptū effecit ad traiectum, terramq̄ plantis cuiusq̄ modi decorat. Homo erat, minem ceteri & bellus, in profundis caeroris serpentes, & uolucres meantes in subtleri omnia cre- obseques reddiderit. Homo erat, cui cognoscendi facultates aptas ad asta. cuiusq̄ disciplina: perceptionem largitus sit. Homo erat, cui renū celestium contemplationem patet fecerit: cuiq̄ cursus solis, luna: conueriones, ratos stellarum tum errantum, tum fixarum circuitus communis erat. Homo de- nigr erat, cui soli omnium quæ in terra sunt, mandatis dederit ut patre agnoscet, celestem p̄ potentemq̄ omnis ævi moderatorē laudibus celebrari. Quinetiam prater ista omnia, mundi fabricator Deus, ævum, quod mu- Annī quæ numeru non potest, quatuor anni circumagit mutationibus, tempusq̄ hyper duplex mu- bravit ponderibus. Deinde eum uniuersum multiplicibus ueris fructibus exornauit: tum illud ipsum florenti æstatim tempori tradidit: deinceps uelut laboris contentionē illud ipsum remittens, spacio recreauit autumnali: ad extremum tanquam equum regium & insignem, humido hybernorum im- biuum lapu ablues, et fluentis inde promanantibus pulchrum reddens ac fulendum, rursum in ipsum ueris quasi vestigibus collocauit. Postea igitur, Christus euil ubi sumus ille omnium imperator Deus pater ævum suum eiusmodi fa- moderatō & p̄ficiens habens in hoc totius anni circulo colligauerat, eximio & p̄ficiens patre consti- gubernatori, uo unigenito uero illud moderandum tradidit, etq̄ utpote communī omnium seruatori habens huius commissit uniuersitatis. Ille igitur ap̄e benigno hanc hereditatem consecutus, non modū omnia que celi ambitus intra se, extrarum complectit, una compage constricta, quali ad normā dirigit, gregitq̄ suo rationis participi, qui in terris uersatur, ea que sunt accommodata utiliaq̄, summa cū æquitate prouidet: uerum etiam certos uiuentis fines his, qui uitam transiit mortalem, p̄ficit, omnibus ho- minibus facultatem quandam dat ea in hoc uita curriculo p̄meditandi, que sunt quasi procemia uitæ illius que est hoc p̄fenti uero multo p̄fici- bilior. Nam post aratum quam in hoc mundo degimus, uitam diuinam & beatissimam, qui bonorum spe induci, p̄ciale in hac uita concertent, recon- ditam esse docet: atq̄ ut omnibus qui uitam modeſt̄ & piē agat, discellum hinc & migrationē ad loca mulcē p̄ficiabiliora fore: sic illis qui sunt ob sce- la in hac uita admissa reprobat, locum accommodatum tributū iri. Quinetiam cunctis tanquam in studio certaminis collocaitis, uarias cuiusq̄ geneti corona, si uicerint, polliceri, altos q̄ post alios uirtutum premij remunerari non desistit. Bono autem Imperatori qui se pietatis ornamenti de- corauerit, premia eius certaminibus longe p̄ficiabiliora p̄parata esse de- nunciat: quorum quasi procemia hic iam, crebre hominum contentu, ce- Unitas nume- ledandi potestam fecit, idque festo ex numeris perfectis composito, ter- rorum uale- tio sci-

rio scilicet, & unitate triplicata. Quorum ternarius, unitatis velut proles est: unitas autem mater numerorum est, omniumque mensum, mutationum temporis, annorum, uniteriusq[ue] temporis circuitus cursusque varietates distinguuntur: & praeterea multitudinis principium, fundamentum etiam, & quasi elementum ueritas, id est, unitas merito dicitur: *τριάντα μέρη*, id est, a manendo appellatum: propterea quod cū omnis multitudo accessione & discessione numerorum crescat & diminuat, sola unitas stabillis & fixa manet, ab omni multitudine, omnibusq[ue] numeris ex se procreatis secreta, secura, similitudinemq[ue] gerit essentia, que neq[ue] partiri potest, & est ab aliis rebus segregata, cuius u[er]i & communicatione, rerum omnium natura firma consistit. Nam unitas cuiusq[ue] numeri procreat[ur] ei si quippe compositione & accessione unitatum omnis augetur multitudo. Neque certe potest fieri, ut numerorum essentiam ab unitate separatum intelligamus. Illa tamen extra omnem multitudinem est, omnique numero longe prestantior: que rameli numerum quemq[ue] gigant, efficitq[ue], nunquam tamen ab illo ipsa augeri potest. Porro ternarius est illi cognitione coniunctus, partitionis similius, divisionisq[ue] expers, primusq[ue] numerus est, qui ex pari impari, constat. Nam binarius unitate adiuncta ternarium generat, qui primus impar numerus est. Ternarius etiam iusticiam representat, quippe qui aequaliter dux sit, initium, medium & finem aequaliter assecutus. Quæ quidem mystice sacra & ueneranda Trinitatis imaginem pra[se]ferunt, quæ ex natura principio ortu[er]e carente constans, essentia[re] rerum omnium ortum habentia semina, rationes, causasq[ue] complectitur. Quinetiam ternarij uis principium uniuersi iure existimari potest. Nam numerus denarius est extremitas numerorum omnium: quippe in altos ipsum antegredientes complexus, eos omnes terminat. Idemque plenus & omnibus suis partibus expletus numerus recte appellatur: ut pote qui omnes species, omnesq[ue] omnia numerorum, rationum, concentuum, harmoniarum modos contineat. Vnites igit[ur] compositione auctiæ denario terminantur: huncq[ue] velut parentem & circumscriptionem ratam consecuta, tanquam in gyrum voluntur. Deinde circulum secundum, tertium & quartum usq[ue] ad denarium conficiunt, ex decies decem centum cōplent. Tum ad primos quasi carcere, unde incepunt, recurrunt. Inde rursus initium capientes, & ad decem progressa, deciesq[ue] centum peragrantes, perque eodem flexu retro gradientes, longos illos numerorum circuitus conficiunt, tum ex se ordinent, tum in se denouo resoluuntur. Nam decimus in numero denario unitas est, decemq[ue] unitates unum efficiunt denarium. Denarius autem unitatum extremitas. Est etiam terminus & flexus certus, ratusq[ue]: flexus infinitatis, que in numeris cernitur: terminus autem ac finis unitatum. Ternarius vero cum denario coniunctus, & tertiam circuli denarii conuerionem conficiens, triginta, qui est numerus maxime naturalis, gignit. Nam eadem effatio numeri triginta in denarijs, que est ternarij in unitatibus. Quinetiam numerus triginta, terminus fixus est curlus illius luminaris, quod proxime & secundum solem clarissimum est. Quippe lumen circuitus ab uno curvus ad alterum progressa, mensis circulum conficit: quo confecto, rurus initium quasi ortus sui consecuta, nouum lumen diesque uuos inchoat. Quocirca unitas numero triginta decorata, tribus exornata denarijs, & decem ternarijs illustrata, totum opus regni Imperatoris Constantini uictoris, cui orbis terra paret uniuersus, quicq[ue] à Deo omnium honoris largitio re honore affectus est, & author nobis est bonorum quibus nuper potius sumus, intra istuc numerorum ambitum complectitur: quod quidem regni tempus, quanquā hactenus feli anni trigintimi duntaxat celebrationē continet.

ninet, tamen deinceps spacia orditur longiora, & spem certam ostentat, bonorum faturorum in celesti regno relipoitorum: ubi non solis modo, sed alio. Regni celorum luminarium infinitorum multitudines, que omnia ex se profundunt. Regni celorum splendorem luce solis multo clariorem, quecūq[ue] fulgore radiorum ex perenni ateni luminis fonte profluentum collustrantur atq[ue] splendescunt, circa illum summum omnium Imperatorum graduentur: ubi animus in præclarorum perfectorumq[ue] bonorum abundantia atatem degit: ubi uita ab omni molesta & angore vacua, ubi moderata & sincera voluptatis perceptio, ubi tempus perpetuum, eternum, infinitum, nulla extremitate terminatum nullus diem, nocturnaque intercalis, nullus annorum circulis, nullis temporum conuersiobus dimensionis, sed unum quasi uitæ circumul in immensum spaciū continuatum: quod quidem non solis illuminatur radijs, non siderum multitudine, non luna splendore collucet, sed ipso uero luminari, Dei uerbo, unigenito summi moderatoris filio perficitur. Et ob eam causam illum, solem iusticiæ, lumeneq[ue] omnium luminum præstantissimum esse, arcana & sacra diuinæ Scriptura eloquuntur: eumq[ue] ipsum illas beatissimas potestates iusticie radijs, sapientiaeq[ue] claritate illuſtrare, animosq[ue] pietate imbuitos non cœli ambitu, sed suo ipsius gremio complectentem: suorum promilliorum fidem re ipsa confirmare credimus. Neque certe oculis mortalis uidit, neq[ue] auris illa percepit, neque mens carne circumuultu potenter percipere, ea qua sunt his qui animo suos pietatis ornamenti deconseruant: preparata: ex quorum numero tu es, Imperator sanctissime, cui sole ex omnibus qui ab initio haec tenus regnauerint, ille summus totius unitelutatis Imperator potestare largitus est universum hominum genus laetus superstitionis perpurgandus: cui suum ipsius salutare signum demonstravit, quo quidem morte profligata, euictataq[ue], triumphum contra hostes egit: quo etiam uictoria trophæo & propugnaculo ad arcenos dæmones, impiorum simulachris ex aduerso opposito, victoriæ contra omnes impiorum hostesq[ue] barbaros, quinetiam contra daemones, quod est aliud barbarorum genus, reportauit. Etenim cum duplex in nobis infusa sit natura, altera in no[n]ra, altera corporis, & hoc ab omnibus uisum, ille ab oculis penitus remoto: in his duo contraria barbarorum genera, eaq[ue] nobis admodum interficuntur, postea sunt, quorum alterum ex occulo, alterum aperte, nos operi- gnatatq[ue] alterum corpora corporibus obiectat, alterum armis omnis genit, corporis expertibus, animum hominis nudum & inertem obsidet. Porro autem barbari illi qui oculis cernuntur, velut pastores quidam feri & agrestes, qui nihil à belluis differunt, in ciues hominum greges impetu faciunt, uastant agros: & tanquam immanes lupi, è solitudine in ciues cuius Demonum que ciuitatis irruentes, ciuitates in seruitu[m] redigunt: ad extremum omnia infidile, quipollunt labefactant, perimuntque. Infesti autem & animorum corruptores daemones, qui sub aspectu minime subiiciuntur, quiq[ue] omnibus barbaris sunt multo crudeliores, per aerem peruolitantes, uniuersum mortali- um genus machinis peruersi & depravati opinionis in multis diis colen- dis posita subiugant: adeo ut deinceps non uerum Deum tenerarentur, sed multiplici & impio uagarentur errore. Nam deis quib[us]dam, qui nequaquam Dei sunt, in humanam uitam (unde, haud equidem scio) introducuntur, eum qui solus & uerus Deus est, perinde ac si non sit, penitus negleguntur. Unde corporum ortus ab illis habetur: ut pro deo: & roris alium deum hu[m] Deorum cuius- ic contrarium colebant, corporum uidelicet interitum & dissolutionem. ius. Acpior, quem decem ortus putabant, Veneris nomen obtinebat: poste Veneris. riourautem, utpote qui multum possit, & mortale genus devincit, Pluto & Platonis, Mors appellatur. Etenim homines id temporis, quoniam non aliud uitam Mortis, quam

quamqua ortu confet, cognoscebant, idcirco illius caulam & ortum Deum esse afferuerunt: & quia homines post mortem esse & manere non censabant, ob eam caulam Mortem uictorem omnium, & deum omnium maximum nuncuparunt. Quinetiam, quoniam perusum habebant se propterea nullis penitibus obnoxios esse, quod animus sicut cum corpore morte extinguitur: idcirco sceleribus infinitas mortes promerentibus se, dominiuerent, ipsi obstrinxerunt, uitamque haud uitalem degerunt: quippe neque deo cogitabat, neque tribunal diuinum expectabant iudicij, neque essentiam animi sui in memoriam regocabant: sed unito acerbante domine parentes, Morti scilicet, atque istorum corporum interitum totius hominis dissolutionem in eternum emiſſe sibi persuadentes. Mortem praeponentem deum, & ueracorū id est locupletem, ob eamque caulam Plutonem noscabant. Plutonis ap. Deorum mul. Ceres. Proserpina. Bacchus. Hercules. Venus. Cupido. Iupiter. Ganymedes. Demonibus homines ma. Martirium Christi con. stantia.

Apollonio. Aenon. Mors. solum deus habebatur, uerum etiam res illa multo prestatioris, que misera & calamitoso uite nonnulli conducebant. Nam illis deus exiliabatur uoluptas corporis, deus alimentum, deus huius propago, deus fructuum origo, deus ebrietatis delicia, deus carnis desideria, deus denique earum rerum oblectatio. Hinc Cereris & Proserpinæ mysteria: hinc Proserpina raptus à Plutone, eiudemque restituitione: hinc Bacchus: hinc Amoris & Venetiæ mysteria adulterii plena. Hinc Iupiter ipse multiter cupiditate infantium, & flagrans amore Ganymedes. Hinc lasciva fabularum commenta, de diis uoluptatis illecebris & perturbationibus deditis. Itaque crudeles illi barbari, demones dico, summo omnium Imperatorum iniuncti, tam diris erroris Deo penitenti aduersantis relis obruerunt in terris humanum genus: sicque sibi subegerunt, ut ubique locorum impietas erigerent columellas, templaque & delubra fallax & commenticia diuinatis in quibusque angulis confiuerent. Quinetiam qui tum dominari putabantur, adeo inserviebant errori, ut tribulum & cognitorum cæde illos ipsos deos placarent, & contra ueritatis propagatores gladios acuerent, bellis pelliter cierent: & impias manus non contra hostes alienos & perigrinos, sed contra familiares & amicos, contra fratres, cognatos & charissimos, qui uita gravitate, temperanția, uera pietatis institutis, Deum colere & uenerari sedulius studuerunt, scelerare armarent. Quinetiam eo infante ac dementia sunt prolapsi, ut eos qui erant Deo uniuersitatis gubernatori consecrati, suis demonibus pro uitiumis macerarent. Hi autem, ut pro generosi & magnanimi sincerae pieratis & uerae uite testes, gloriosam mortem pro uenient longe huic uite anteponendam animo complexi, eiusmodi tyrannidem contra ipsos usurpatam pro nihil putauerunt: immo aero leippos, ut Dei milites decebat, tolerantz armis oblepientes, omnia mortis genera habuerunt pro ludibrio: quippe ignem, ferum, clauorum confixus, immanes bestias, profundi maris gurgites, membrorum amputations, exstiones, effossiones oculorum, extrematum totius corporis partium praesciones, famem præterea, metalla, uincula propter amorem & desiderium, quo erga suum regem. Deum flagrantibus, multo plus quam ullam rem in hac uita vel præstantissimam, quam ullam etiam uoluptatem habere inuiditatis existimarent. Quinetiam mulierum, que non minus quam uiri, animis excelsis & confitantes erant robora, nonnullæ eadem subire certaminis que uiri, pariaque uirtutis premia reportauere: aliae ad flagitia corporum attractæ, maltere mortis discrimini uitam, quam corpus turpidi in obsecere. Aliae etiam ferme infinita, que non extremis quidem, ut aiunt, aribus stupri minas audire tolerabant, à prouinciaribz præsidibus quodque tormentorum genus, & quamq; mortis latam sententiam fortis & virilis animo sustinuerunt.

finiuerunt, itaq; hi Dei summi Imperatoris quasi ante signani contra exercitum multos deos colementem firma animorum constantia dimicabant. Illi autem dæmones, Dei aduersari, & humanæ salutis oppugnatores, quo uis feroci barbarorum genere crudeliores, eiusmodi humani sanguinis libenter ex inuista cæde hausta illis propinarunt, istudq; tam acerbum, tamq; impium epulum eis ad humanæ genetivæ apparavunt internectionem. His rebus ita constituti, quid tandem Deus, istorum afflictorum oppressorumq; rex, facere debet? nō quid hominum sibi charissimorum salutem negliget, nunquid familiares suos ita ab hostiis oppugnatos contemneret? At eo pactio neq; sapiens gubernator dīci potuisse, si nauem profundis & uagantibus fluctibus cum ipsis uiris submergandam remisisset, nihilq; opis ad nauicellarios ad hostibus opprimi impune pataretur: quinetiam neque palto bonus, si tui gregis ouem unam errore vagari inclementer leuisset, & non potius ceteris ouibus, quibus erat recte prospectum, in loco nuto reliquis, nihil non laboris & molestiarum quò errantem conservaret, subiūset, atq; adeo si fuisse opus, cum immanibus belluis quasi manu conflixisset. Verum ut summus omnium moderator Deus ouis rationis expertis nullam duxit curam: sic omne suum studium eō contulit, ut suum exercitum, & eos qui erant propter ipsius amorem oppugnati, benigne subleuerat: quorum certamina & dimications proprietate suscepimus bene uolo animo amplexatus, non paucos exillis qui iter ad ipsum per martyrium faciebant, eximis victoria decorauit coronis, inq; codefem angelorum chorum acrisplatos in terra tanquam uita pietatis semina referauit ad posteritatem, utrum supplicij impis merito interrogati spectatores, tum rerum gestarum quas oculis aspexissent, narratores existerent. Deinde dextera sua ad hostes uulscendos porrecta, suo ipsius nutu illos ex improviso, plagiis cœlitis infestatus, penitus ē medio sustulit: eosdemq; palinodiam scrierum ab se admisorum suo iplorum ore canere etiam inuitos coegit. Hos vero qui admodum abiecti, & ab omnibus erant pro desperatis habiti, ē terreni sublimi exultit. Itud magnus ille Imperator Deus cœlitus transgit, Constantinusq; seruum suum (sic namque Imperator ob singularem & ex imia pietatis appellari gaudet) uelut armatum satellitem planè inexpugnabilem hostibus opofuit, eumq; effectis inimicorum omnium uictorem, atque adeo unum contra multos excitatuit. Nam illi ferre infiniti erant, & multi eorum cum multis malignis dæmonibus amicitia coniuncti: immo aero non reuera erant, quia neq; amplius existunt. Hic ex uno Deo unus Imperator designatus, effigies & imago unius summi omnium Imperatoris est. Illi animo impio prædicti, plios uiros cruentis cædibus ē medio sustulerunt: hic seruatoris sui exemplum imitatus, & hominibus solum seruandis dedicatus, etiam impios feruauit, eosq; pietatem & uerum Dei cultum perdoxit. Quinetiam hic utpote reipsa & ueritate uictor, duplex illud barbarorum genitus profligavit: quippe genus hominum agresti fertate imbustum, prudenter confitis & hortationibus ad eos per legatos missis mansuetfecit, principes ipsis potentiores coegit agnoscere, & à uita scelerata ac fera ad modestam ciuilem traduxit: genus autem dæmonum qui oculorum senuū minime percipi possunt, crudeliter illud quidem, & immanitate efferratum, re ipsa coagitur repressit, utpote quod iam olim fuisse ab ipso Deo superatum. Communis enim totius uniuersitatis conservator, spiritus illos qui oculis bus etiam excenti nequeunt, ut quadam abstrusa & recondita deuicerat. Constantinus pugnādi uis, autē uelut summi Imperatoris legatus, illos deuictos occupauit: & statuas pp mortuo.

mortuorum, qui iam pridem perierant, expollauit, prædamq; vicitoris. Dei satellitus largè liberaliterq; distribuit. Nam cum uideret multitudinem, instar stultorum infantium, larvas plenas erroris ex area argenteas; materia efficas frustra extimescentem, eas tanquam quosdam lapides hominibus in tenebris incedentibus ante pedes projectos ad impingendum, è medio tollendas, regiamq; uiam que plana & aquabilis est, omnibus in posturam patefaciendam exsuffit. Ita igitur animo complexus, non armata manu, aut in gentibus copijs ad has res corrigitas sibi opus esse: sed unum & alterum ex illis quos habebat spectatos, ad hoc munus obeundum fatis habere uitium arbitratus est: quos quidem una eademq; autoritate dignatos, ad singulas nationes misit, illi tum singulari regis sanctimonias, tum sua ipsorum in Deum pietatem freti, per medium plebem, perq; medium populum multitudine infinitum proficentes, in singulis urbibus regionibusq; errorem longinquum tempore inutetur omniu[m] deleuerunt. Ac primum ipsos idolorum sacerdotes magna cum irrisione ac turpitudine suos ipsorum deos ex tenebris effigie detecta, etiam interior formæ colore obducta deformitatē ante oculos omnium statuerūt. Tum illis abrasis, materia pars quæ uidebatur aliquid habere bonitatis, fornace ignici probarunt, eamq; referuarunt in tuto collo catam: quæ autem inanis erat, & ad nullam rem utilis, superstitiosi ad memoriam suæ turpitudinis largiti sunt. Porro autem hoc quod sequitur, non multum lane ab illo dissimile, siius Imperatoris admirabilis opera gestum est. Postquam simulachra mortua ex preciosa materia conflatâ dispolauerat, reliquæ statuas ad perpetuandam hominum memoriā erexit, quæ erant ex ære fabricatae, aggressus est. Quinetiam deos quos ueteres fabulae celebrant, capillorum texturis constrictos, colligatosq; abripiendo curauit. Præterea regio suo obtutu[m] tanquam clara face accensa, sedulò perlustratur, ne ullæ erroris reliquia uspiæ delitescerent. Quæ admodum enim aquila in superiora aeris loca subuolans, res in terra longissimo interruuabili ab illo diffusa acutissime cernit, sicut, dum in regali palatio, quod est in præclarilla urbe ab ipso aedificata situm, uerfabatur, inde uelut è specula periculorum quoddam rete, quo anima homini illaqueabatur, in gente Phoenicum latitare dispexit, nemus uidelicet & delubrum, nō in media aliqua ciuitate, non in foro, non in plateis, ut multa quæ in uribus ornatus gratia magno splendore decoratur: sed extra semitam, extra triuia, extra viam publicam, turpi & flagitioso Veneris dæmoni, in summo uertice montis Libani inter arbustos locatū erat, tanquam schola nequitia ijs qui erat libidini deuinitate, à diti, quicq; nimia licentia corpora sua inficerant, corruerant. Nam uiri quidam molles & effeminati, nō uiri reuera, pudore prius exuto, in starum mulierum, turpisima cötigatione se insipientes, dæmonem placabant. Quinetiam scelerati & nefarij multe cōgressus, clandestinae connubiorū corruptæ, alia denique infanda & turpia facinora in eo delubro, ut pote in loco impuro fodioq; admisla erant. Nec quisquam fuit qui in hac scelerâ animaduertiret, propriea quod ex uitis graibus honestisq; nemo illuc auderet accedere. Verum hunc nostrum eximium Imperator, turpia facinora illi edita latere non poterant. Quæ quidem cum regia sua prouidetia dispexisse, indignū censuit, ut solis splendor eiusmodi delubrum intueretur. Proinde illud universum eis ipsis statuas & monumentis funditus deleri mādauit. Exempli igitur Imperatoris mādato machinamenta, quibus petulās & lacriuas ille error propagabatur, penitus eversa fuerunt. Quippe multum manus loco purgando operam nauauit. Qui aut ad hoc usque tempus luxuria defluxissent, Imperatoris minis perturbi, continentiam modestiamq; didicerunt. Ad huc modum

GUTTIGA

94

dum igitur Imperator, tum spectacula improbitatis & nequitiae, qua hominum animi occessati fuerant, palam sub omnī oculis subiecit, tum suū Seruatores omnibus liberè prædicauit. Nec quisquam erat uel dæmon, uel angelus, uel uates, qui aut sublido aliquo efficere, aut uiu obstere potuit, quo minus errores ab illo perspicue deprehenderentur. Nec mentes hominum in obscuritate inscitæ caligine amplius uolatabantur: sed sincere pietatis radiis illuminatae maioriū suorū ignorationem condemnare. Illo ratiocinatum comiseri, sc̄ ipsa beatas propterea affirmare cōperit, quod erat tam graui errore liberata. Itaq; hoc pacto Dei præpotens cōsilio, & Imperatoris opera uniterum hostiū iniuncto rūgenus tum cadentū sub aspectū, tum eundem fugientium, exiguo tempore momento omnino fuit extinctum, tandem tranquilla placidaq; pax uniuersum orbem terrarū occupauit. Nec amplius bella, nec multi dij, nec pugnae in agris, urbibusq; existerūt, sicut antea, cum dæmonū cultus uigret: nec sanguinis inter homines effusio, sicut quando infanta illa in multis dijs colendis amentia floruit.

Iam uero tempus se offert noua cu[m] ueteribus cōserendi, & statum rerū ex detinore in meliore cōditionem commutatum cōsiderandi, seduloq; expēderi peruidentiq; quo pacto olim porticus, fana, nemora & templa, in singulis urbibus artificiose extracta elaborataq; essent: delubra multis admodum monumētis decorata, creber & celebris de dijs sermo apud tyrrannos quid temporis regnabat. Gentes quoq; ac populi statuis in singulis agri locisq; atq; adeo in aedibus, in ipsiis penetralibus & thalamis erectis patios nūs & ceremonias cum summa obseruantia executi sunt. Quibus quidem non sicut pietatis fructus qui iam nobis oblitig, nimirū pax mutua, quā modo uigere quisq; oculis cernere potest: sed omnia cōtraria, ut bella, pugnae, seditiones, quibus quidem per totam uitā conuictati sanguine & cædibus interfluis ipsorum regiones cōpleuerunt. Dij autem quos colebat, quāuis ua Deorū et os nūcina, oracula rerū quoq; futura u[er]ū præsentē & scientiā illis penes quos raculorū genitum erat in imperium, multis blanditiis adhucitib[us] pollicentur: suum iporum ultimum uantamen exitū nec præcognoscere, nec fibi ipsi uaticinari norant. Quod quidē ius ad errorem & fraudem illorū perspicue coarguenda, est argumentū plane maximum. Nec præterea quisquam eorum qui quondam propter oracula in magna habebātur admiratione, Seruatoris nostri in mundū aduentū, nec nouam diuinā cognitionis ab eo in hominibus propositę prædicationem aliquā do prædictissimo uero nō. Pythius ipse intellexit, nec quisquam aliud ex p[ro]potentium dæmonum numero, aut tuam questionē & ualitatem, aut quis eos esset expugnatus præsignificauit, quis u[er]e funditus eos ē medio sublatum esset uaticinus est. Quis porro angelus, aut uates, eos si deorū honores & cultus tum omnino extintos fore, cum puer quidā in mundo editus esset, cognitionemq; & syncerā uenerationem summū omnī Imperatoris omnibus hominibus traditam fore prænunciavit? Quis hoc augustum imperium pietate eximiu[m], quis istum ipsum uictorē, quis trophae ab eo cōtra demones ubiq; terrarum erecta, quis superborum simulachrorū que in locis excelsis colebātur, uastationem præsciuit? Quis mortua illa ueterum Heroium idola, conflatâ fore, & ex forma plane inutili inuulsu necellarios cōmuta ta aliquando præmonstravit? Quis ex deorū numero aliquādo mentionem fecit statuarum suarū, quæ iam sunt cōflatæ, quæcum omnium irrisione euauerunt? Quo se cōtulerunt istorū propugnatores, ut suis sacris monumentis ab hominibus expugnatis, sublido esse non possint? Vbi nam inquam sunt, qui antea bellum gererent, nunc uero fuos expugnatores in trāquilissima pace uitam degentes cōspicent? Quo tandem se receptorunt, qui his tanquam dijs confisi, inanisq; adduci persuasione, animos ita sustulerunt,

PP. 2

lerunt,

lerunt, ut nō solum niterentur errorem ad summū perducere, verum etiam belum minimē denunciātū indicātū contra ueritatis defensores suscipientēs. Certe miseri miserē & infelicitē perierūt. Quē locū iā occupat turba Gigantum qui cū Deo bellū gerebant̄ ubi draconū sibila, qui linguis excrucias, impias uoces in summū reū omnium gubernatorē faciebant̄ Illi profectō multitudine deorū cōfisi, & effigies mortuōrū in statu inanimis expresas, in bello tanquā propagacula proferēt̄ ipsi cum ingēibus copijs à Deo totius uniuersitatis moderatores profligati cōciderunt. Hic noster loricā pie

Constantini de hostibus
Chriſti et demonibus uitioria.

tatis septus munitus, salutari & uitali ligno crucis, veluti terricolo propugnaculoq; malorum aduersorū multitudini oportito, ab hostiis à demonibus uictoriā reportauit. Deinde grā animi uoluntate inductus, preces ad gratias agēdas, Deo authori uictorie imperit̄, claraq; uoce, atq; adeo columellis erectis, omnibus hominibus hoc signū triumphale pradi- cauit̄ in media urbe qua omnis princeps est, hoc insigne trophaum con- tra omnes hostes erexit̄ dixitq; palū, ut omnes hoc salutare signū, quod nulla ueritate confici deleat̄ potest, cū Romani, rum totius orbis terra-

Crucis tro- rum imperij mumentum agnoscēt̄. Quod quidē cum omnes homines pheum à cō seire, tum milites in primis docuit̄ eos qdē debet nō in hælis, alijsq; armis, cu- flant, credūt̄. iustūq; generis illa essent, necq; in corpori robore spem ponere: sed Deum omnium rectōrē cū boni cuiuscq; tum ipsius uictorie largitorem confiteri. Quare ad hūc modum Imperator (o r̄ auditi prope in creditib;) suo exer- citū precandū disciplina magister factus est, piacq; orādi precepta Sacrae literārū institutis cōsentanea congruentia tradidit. Primum, ut in sublime

Precādi de um discip- na à Conf. tradita.

ad colum manus tenderet̄: deinde, ut furtū ad regem coelestē oculos mē- tis subleuant̄, eumq; ut pote uictoria datorē, omnium conseruatorē, custo- dem & adiutorē, precib; inuocaret̄: tum ut diem Dominicā precib; con-uenientē, precipua reuera, primā & maximā salutare, deniq; nomen ab eo duxisse, qui est lucis, uita, immortalitatis & omnis boni author, existimarent. Quineriam ille ipse sibi præceptionū salutariū docto factus, in ipsius re- giae penetralibus Seruatore suum ueneratur, & interdū preib; diuinos cultus exequitur, interdū Sacris literis audiendis mentē suā erudit̄. Qui aut illi ministri, inseriuntq; sunt homines Deo confratī: qui uero cultodes totius palati, sunt uiri uita, gruitate & uirtute eximij: qui deniq; stipatores satellitēs qd̄ ad corporis defenseū designati, firmis singulariē benevolentia armis septi, Imperatorē sibi p̄ religioseq; uiuendi magistri existere profi- tur. Imperator autē triūphale signū honorat̄, diuinitatē qua in eo est, re ipsa expertus. Nam isto hostiū multitudines in fugam ueloxiſto, Dei aduersarij ostentatio cōprellata: isto, petulantes maledicorū impiorūq; lingua, ad silendū cōpulsata: isto, barbara hominū genera subiugata: isto, potes- tates dæmonū alpecitū fugientiū abacta: isto, superfluitoq; altutie & erroris ludibria refutata. Ibi deniq; cumulatā omniū bonorum quibus fruimur, ex- plationem acceptam referes Imperator, columnas triūphales, quibus illius decus illufret̄, ubiq; terrarum collocavit. Quineriam ecclesiā, templo, ad- des sacras, sumptibus ad eam rem liberali & regia manu suppeditatis, extru- endas mandauit. Itaq; exemplo magnifica Imperatoris magnificientia ope- ra in medijs prouincijs urbibusq; sunt, exiguoq; temporis spacio in luce & oculis omniū gentiū collata: qui quidē tyrannidē impiorū perficie co- arguerunt. Nam hi paulo antē mentis quādā infania ad bellū cum Deo gerē- dum impulsū, uirus acerbitas & malevolentia sua cōtra inanima ecclesiārum edificia (cōtra Deum, nō poterāt) inifat cantabat̄, furētes euomue- rānt: in quibus ē sublimi ad solum deturbatis, ex ipfisq; fundamentis cōcul- sis, species urbis ab hostiis capta evidenter expressa est. Hæc ab illis scel- rum

Constantini ministri, cu- stodes, satelli- tes qui.

Crucis signi uirtus.

Temporum extre- dōnes.

lum

nū peracta fabula, in qua Deum oppugnare aggrediēs, cōscilium amen- tia sue p̄cas dederunt. Nam uix dum breve tēporis curriculū praterierat, cum p̄cella colitū importata uno momēto obrui, extincti: qd̄ fuere adeo genū, neq; semen, neq; uel minima memoria eorti significatio inter homines remaneat̄, sed omnes (licet permulti essent) plagiis diuinitū inflati extircati, oppresi: qd̄ interierit. Atq; illi ob rabiem cōtra Deū accen- tam habebat exitū. Hic uero noster Constantinus, solus salutari Crucis trō- phao nixus, neḡ tamē solus (aderat namq; illi, opemq; ferebat, qui solus & tērus Rex est) tēpla noua, illis qua ante diruta erāt multo præclariora ex- discutāt̄, posterioraq; priorib; lōg; illatiora reddidit. Ac primū Constanti- nopolim uarijs Dei exornauit ecclēsias: deinde urbē totius Bithynia facile Constantini principē campisitimo pulcherrimoq; tēplo decorauit, tum primarias ceterā struc- tū gentiū ciuitates illustrauit ornamenti non dissimilib; duoq; monumen- tū p̄cātēris eximia in Oriente cōstruere aggressus est alterū in Palestina, templorum proprieta quod inde tanquā ex fonte salutari fidei Christianā riūus ad omnes gentes promauit: alterū in metropoli Orientis qua nōm traxit ab Antiocho, in qua tāq; in urbe illius gētis a regionis p̄cipua, ecclēsia tē- gregia ppter magnitudinē tū, ppter pulchritudinē cū primis eximia, Deo di Templo An- cauit. Vñ uero templū longis porticib; extinfectus adiectis circūcedidit: lan- nockoni auis interitus ad infinitū erexit altitudinē, illudq; forma solij octangū- structura. deniq; cuiusq; gētis decorauit ornamenti. Ista quidē ad hū modū erat a nō- stro Imperatore cōfecita. Quā autē sequuntur, in Palestina ab eo etiā gēta suē. item Hiero-

te. In media urbe qua apud Hebraeos primas obtinet, non modo ecclē- siā amplissimā, qua ad memoriam salutari Christi passionis dedicata fu- it, uerum etiam templū sanctū salutari signo Crucis dedicatū, magnificis & sumptuosis insignib; exornauit. Quinetā monumentū Seruatoris, quod semper & memoriā comendandū est, illiusq; tropha cōtra mortē statu- orū amētūs qua dicendo exprimit̄ nō possunt, cohonestauit. Tria pra- te reala loca tribū mysticis nostrā salutis antris nobilitatā, amplis & eximis il- lustriū edificiū. Primū illi antro in quo Christus mundo primū appa- bat debuit dēcūs impertīt̄. Deinde ad illius antri memorā, ubi postremō afflu- pūs est, in mōts iugo monumentū præclarū extruxit. Ad extremū, antrum illud iter hec duo interiectū, ubi Seruator totius suę passionis quasi certamē obib; uictoriā mundo salutare ab hostiis reportabat, tēplo extircto illu- stredidit. Ista omnia antra Imperatoris opera & labore magnificū splēdo- rem sūti cōsecuta. Qui & salutare Crucis signū omnib; p̄dicit: & Deū, qui eius pietātē largē remuneratus est, omniē suam familiā, suamq; fedē im- peratoriā amplificare, imperiū tēpū lōg; annorū curriculo stabilire, suisq; probis liberis, ipsi geneti, & successione eiusdē, fructus uirtutis apud se recō- ditos habere in genū agnoscit. Porro autē hoc potentia Dei, qui omnū cen- foret, quē Constantinus colit, manifestō declarauit, quod iustitia qualitātē, ex aequo distribuens, debita cōpēlatione utrumq; hominū genus remu- neratus est. Nam illi qui ecclēsias exp̄gnauerat̄, eueterat̄, iusta merces impietatis euēstigio inflata: quippe stirpe generis, adib; laribus, familia- ribus, hac luce deniq; extēplo priuati fuere. Hic autē, qui suū Dominiū uarijs p̄terat honorari officijs, & interdū ædes planē regias ad eius glorias illuſtra- dam exeret, interdū sacris monumentis ubiq; terrarū collocatis, suis illū cō- monitari subiectis, Deū reuera & familiā & regni & generis cōseruato- rē accustodem reperit. Hoc pacto igitur præclarā Dei facta per diuinā salu- tis signi Crucis uirtutē omnibus proposita sunt ad intuendū. De cuius laudi- bus, his qui se Sacraū literārū professiōni cōsecreuerint, amplius dicēdi cā- PP 3 pus